

Манашева Кенжегул Пазыловнанын «Дене тарбия мугалимдерин даярдоодо тогуз коргоол боюнча адистик компетенттүүлүгүн калыптандыруунун педагогикалык негиздери» деген темадагы 13.00.01 - жалпы педагогика, педагогиканын жана билим берүүнүн тарыхы жана 13.00.04 – дене тарбиянын, спорттук машыгуунун, ден соолукту чыңдоонун жана адаптивдик дене маданиятынын теориясы жана методикасы адистиктери боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык ишине карата расмий оппонент Гулзада Жеңишбековна Карагозуеванын

ПИКИРИ

Диссертациялык иш Б. Турусбеков атындагы Кыргыз мамлекеттик дене тарбия жана спорт академиясынын педагогика, психология жана дене тарбиясынын тарыхы кафедрасында аткарылган.

Илимий жетекчиси – Токсонбаев Рыскелди Нурманбетович, педагогика илимдеринин доктору, профессор, Б. Турусбеков атындагы Кыргыз мамлекеттик дене тарбия жана спорт академиясынын педагогика, психология жана дене тарбиясынын тарыхы кафедрасынын башчысы.

Диссертациянын киришүү бөлүмүндө тандап алган теманын актуалдуулугу, изилдөөнүн максаты, милдеттери, алынган жыйынтыктардын жаңылыгы, практикалык маанилүүлүгү, коргоого коюлуучу жоболор, изденүүчүнүн жеке салымы, жыйынтыктардын апробацияланышы, жарыяланышы, диссертациянын көлөмү жана түзүмү жөнүндө жетиштүү денгээлде расмий маалымат берилген.

1. Диссертациянын темасынын актуалдуулугу. Болочок дене тарбия мугалимдерин даярдоонун адистик программасы бир катар спорттун түрлөрүн каражат катары колдонууну, алардын теориясын жана сабак өтүү методикасын өздөштүрүүнү талап кылат. аттуу темадагы

диссертациялык ишинин актуалдуулугу Кыргыз Республикасынын: «Билим берүү», «Дене тарбия жана спорт», «Кыргыз улуттук спортунун түрлөрү жана оюндары» жөнүндөгү мыйзамдарын жана Кыргыз Республикасынын Президентинин «Жаштарды руханий-нравалыкка тарбиялоо жана дене бойдун өркүндөтүү» тууралуу указын реализациялоого, азыркы коомдогу шарттарында тамыры менен өзгөрүүлөрдүн жаралышына, жаштарды улуттук нарктуулук, баалуулук, адеп-ахлактык, патриоттуулукка багытталуусун билдирет. Ошондуктан, жаштарга натыйжалуу таасир этүүчү каражаттарды издөө зарылчылыгы келип чыкты, алар жаштарды Ала Тоону сүйүүгө, сактоого, адеп-ахлактык, этнопсихикалык жана дене бойлук (физикалык), ден соолукту чыңдоого жана сергек жашоо образын сактоого шарт түзөт. Кыргыз улуттук спорттун улуттук түрлөрүн каражат катары колдонуу тенденциясы өлкөбүз эгемендикке ээ болгон учурдан баштап орун ала баштады.

Кыргыз улуттук спорттук тогуз коргоол оюну илимий педагогикалык потенциалын (мүмкүнчүлүктөрүн) негиздөө жана натыйжалуу пайдалануу, ар тараптуу дене бой тарбиялоодогу натыйжалуу каражаты катары, тенденциянын өзөгүн улуттук маданий баалулуктарга кайрылуу, болочок дене тарбия мугалимдердин улуттук спорттун түрлөрү боюнча адистик компетенттүүгүн калыптандыруу аракеттери түзөт. Ал эми биз анализдеп жаткан диссертациянын объекти принципалдуу өзгөчөлүккө ээ. Башка спорттун түрлөрүнөн айырмаланып тогуз коргоол оюну окуучунун интеллектуалдык,

логикалык жана стратегиялык ой жүгүртүү иштердүүлүгүн жакшыртуу дараметине ээ. Мына ушул жагдай илимий жактан жаңы жана диссертациянын темасынын актуалдуулу экендигин негиздейт. Мамлекеттик стандартында көрсөтүлгөн күтүлүүчү натыйжанын курамында улуттук баалуулуктарга ээ болууга олуттуу маани берилген.

Жогоруда белгиленген жагдайлар жана изденүүчү тарабынан диссертацияда келтирилген аргументтер, илимий изилдөөгө таянып чечүүнү талап кылган карама-каршылыктар, изилдөөнүн максатынын жана милдеттердин коюлушу жана аларды чечүү аракети, биздин оюбузча, диссертациянын темасынын актуалдуулугун жана теориялык-практикалык жактан маанилүүлүгүн бышыктайт.

1. Диссертациялык изилдөөнүн натыйжасында изденүүчүнүн өзү тарабынан алынган натыйжалар.

Диссертацияда болочок дене тарбия мугалимдерин даярдоодо маанилүү роль ойногон тогуз коргоол боюнча компетенттүлүктү аныктаган 3 илимий натыйжа белгиленген.

1-натыйжа. Кыргыз улуттук оюндарынын таалим-тарбиялык мүмкүнчүлүктөрүн илимий жактан талдоо аркылуу болочок дене тарбия мугалимдеринин тогуз коргоол оюну боюнча адистик компетенттүүлүгүн калыптандыруунун илимий-теориялык негиздери аныкталды.

2-натыйжа. Заманбап илимий методология жана методдорго таянуу менен болочок мугалимдердин тогуз коргоол оюну боюнча адистик компетенттүүлүгүн калыптандыруунун мазмуну, педагогикалык шарттары, тогуз коргоол боюнча компетенттүүлүгүн калыптандыруунун критерийлери, деңгээли, көрсөткүчтөрү жана аларды ишке ашыруу модели иштелип чыкты.

3-натыйжа. Болочок дене тарбия мугалимдеринин тогуз коргоол оюну боюнча адистик компетенттүүлүгүн калыптандыруунун натыйжалуулугу педагогикалык эксперимент аркылуу тастыкталды, тогуз коргоол боюнча

адистешип окуган студенттердин башка студенттерге карата салыштырма мүнөздөмөсү иштелип чыкты, изилдөөдөн алынган натыйжаларды кеңири жайылтуу максатында практикалык сунуштар даярдалды.

3. Диссертацияда аныкталган изденүүчүнүн ар бир илимий натыйжасын, тыянактарын жана корутундусунун негизделгендиги жана ишмердүүлүк даражасы.

Жогоруда белгиленген илимий натыйжаларды, тыянактарды жана корутундуну ынанымдуу жана негиздүү деп баалайм, бышыктоо иретинде төмөндөгү аргументтерди келтирем.

Биринчи натыйжа, тогуз коргоол оюнунун адистик компетенттүүлүктү калыптандыруу мүмкүнчүлүктөрүн аныктаган илимий-теориялык негиздерди жогорку билимдүү дене тарбия мугалимдерин окутуп-тарбиялоо процессин байытуу максатында

Экинчи натыйжа, автор тарабынан иштелип чыккан тогуз коргоолду окутуу жана машыгуу методикасын негиздеген атайын курсту, компьютердик интерактивдүү технологияларды, текшерүү иштердин жыйнагын, баалоо критерийлерин, педагогикалык шарттарын жана болочок дене тарбия мугалимдерин даярдоодо моделин жогорку окуу жайларга жайылтуу максатында иштелип чыккан.

Үчүнчү натыйжа, педагогикалык эксперименттин жыйынтыктарын жана тогуз коргоол оюнунун педагогикалык мүмкүнчүлүктөрүн жаштардын арасында кеңири жайылтуу жана акыл ишмердүүлүгүнө негизделген башка спорттун түрлөрү менен байланышкан салыштырма изилдөөлөрдү жүргүзүү максатында студенттердин жалпы физикалык даярдыгын тестиленген, тогуз коргоолду өздөштүрүү учурунда орун алган каталыктар аныкталган жана аларды жоюу жолдору сунушталган. Кайтарым маалымат алуу максатында анкеталык сурамжылоолор менен коштолгон.

Диссертацияда аныкталган изденүүчүнүн ар бир илимий натыйжасынын (жобосунун), тыянактарынын жана корутундусунун жаңылык даражасы.

1-натыйжа, болочок дене тарбия мугалимдерин даярдоодо тогуз коргоол боюнча адистик компетенттүүлүктү калыптандыруунун илимий-теориялык негиздери, адистик компетенттүүлүктүн мазмуну, өзгөчөлүктөрү жана тогуз коргоол оюнунун педагогикалык мүмкүнчүлүктөрү.

2-натыйжа, дене тарбия мугалимдеринин тогуз коргоол боюнча адистик компетенттүүлүгүн калыптандыруунун методологиясы, педагогикалык шарттары жана теориялык модели алгачкы ирет иштелип чыкты.

3-натыйжа, тогуз коргоол боюнча адистик компетенттүүлүктү калыптандыруу боюнча жүргүзүлгөн педагогикалык эксперименттин натыйжалары, окутуу процессине сунушталуучу компьютердик интерактивдүү технология, текшерүү иштердин жыйнагы жана баалоо критерийлери менен калыптандыруу процессин мүнөздөгөн жаңы илимий маалымат алынган.

4. Алынган натыйжалардын практикалык маанилүүлүгү.

1-көрсөткүч, тогуз коргоол оюнунун адистик компетенттүүлүктү калыптандыруу мүмкүнчүлүктөрүн аныктаган илимий-теориялык негиздерди жогорку билимдүү дене тарбия мугалимдерин окутуп-тарбиялоо процессинде адистик компетенттүүлүгүн калыптандыруу жаатында жогорку окуу жайдагы окутуу процессинде, мугалимдердин квалификациялык чеберчилигин жогорулатуу курстарында, теориялык жана методикалык сабактарды өткөрүүдө колдонуу сунушталат.

2-көрсөткүч, тогуз коргоолду окутуу жана машыгуу методикасын негиздеген атайын курсту, компьютердик интерактивдүү технологияларды, текшерүү иштердин жыйнагын, баалоо критерийлерин, педагогикалык шарттарын жана болочок дене тарбия мугалимдерин даярдоодо моделин сунуштаган негизги адистик окуу программа, педагогикалык шарттар, баалоо

каражаттары жана критерийлери дене тарбия жана спорт багытындагы жогорку окуу жайларга кеңири жайылтууга татыктуу.

3-көрсөткүч, педагогикалык эксперименттин жыйынтыктарын жана тогуз коргоол оюнунун педагогикалык мүмкүнчүлүктөрүн жаштардын арасында кеңири жайылтуу жана акыл ишмердүүлүгүнө негизделген башка спорттун түрлөрү менен байланышкан салыштырма изилдөөлөрдү жүргүзүүдө колдонсо болот.

5. Диссертациянын негизги натыйжаларынын, жыйынтыктарынын, корутундуларынын толук жарыяланышы. Изилдөөнүн багыты боюнча изденүүчү тарабынан 11 илимий макала жарыяланган жана аларда изилдөөнүн бардык компоненттерине таандык натыйжалар камтылган. РИНЦтин талаптарына жооп берген 6 макала УАК сунуштаган мезгилдик илимий басылмаларда, ал эми 2 макала – Эл аралык илимий-практикалык конференциялардын материалдарында, 3 макала чет өлкөлүк илимий басылмаларда жарыяланган.

6. Авторефераттын мазмунунун диссертациянын мазмунуна дал келиши. Авторефераттын мазмуну диссертациялык иштин мазмунуна дал келет жана анын негизги компоненттерин толук чагылдырып, изилдөөнүн өзөктүү жактарын, негизги жыйынтыктарын, илимий корутундуларын жана практикалык сунуштарын камтыйт. Авторефераттын резюмеси кыргыз, орус жана англис тилдеринде жазылган.

7. Диссертациянын жана авторефераттын мазмунундагы айрым бир мүчүлүштүктөр катары төмөнкүлөрдү атап кетүүгө болот.

1. Диссертациянын теориялык бөлүмүндө салыштырма илимий изилдөөлөрдүн, аталган оюнду болочок дене тарбия мугалимдерин даярдоо тажрыйбасына колдонуу боюнча маалымат берилген эмес.

2. Теориялык изилдөөлөрдүн негизинде мектептеги предметтик жана негизги компетентүүлүктөрдү жана ЖОЖдогу дене тарбияга тиешелүү

адистик компетентүүлүктөргө окшош менен айырмачылыктары жөнүндө маалымат камтылбаган.

3. Диссертациянын текстинде орфографиялык, техникалык, пунктуациялык каталар кездешет. Жогоруда кемчиликтер диссертациянын жалпы баалуулугун түшүрбөйт деген ойдобуз. Диссертациялык иш жеткиликтүү тил менен жазылып, теориялык-методикалык жактан жогорку деңгээлде аткарылган

Бирок, жогоруда көрсөтүлгөн мүчүлүштүктөр изилдөөнүн жалпы баалуулугун түшүрбөйт деген ойдобуз. Диссертациялык иш жеткиликтүү тил менен жазылып, теориялык-методикалык жактан жогорку деңгээлде аткарылган.

Манашева Кенжегүл Пазыловнанын «Дене тарбия мугалимдерин даярдоодо тогуз коргоол боюнча компетентүүлүгүн калыптандыруунун педагогикалык негиздери» деген аталыштагы кандидаттык диссертациясын өз алдынча аткарылган илимий-квалификациялык иш катары кароого жана билим берүү тармагы үчүн олуттуу мааниге ээ болгон маселелерди чечүүгө салым кошот деп баалоого татыктуу.

8. Манашева Кенжегүл Пазыловнанын «Дене тарбия мугалимдерин даярдоодо тогуз коргоол боюнча компетентүүлүгүн калыптандыруунун педагогикалык негиздери» деген темадагы 13.00.01 – жалпы педагогика, педагогиканын жана билим берүүнүн тарыхы жана 13.00.04 – дене тарбиянын, спорттук машыгуунун, ден соолукту чыңдоонун жана адаптивдик дене маданиятынын теориясы жана методикасы адистиктери боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациясы Кыргыз Республикасынын Президентине караштуу Улуттук аттестациялык комиссиянын диссертациялык изилдөөлөргө коюлуучу талаптарына ылайык келет. Ал эми изденүүчү Манашева Кенжегүл Пазыловна 13.00.01 – жалпы педагогика, педагогиканын жана билим берүүнүн тарыхы жана 13.00.04 – дене тарбиянын, спорттук машыгуунун, ден соолукту

чыңдоонун жана адаптивдик дене маданиятынын теориясы жана методикасы кош адистиктери боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасына татыктуу деп эсептөөгө болот.

Расмий оппонент, Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим министрлигине караштуу Республикалык педагогикалык кызматкерлердин квалификациясын жогорулатуу жана кайра даярдоо институтунун педагогика илимдеринин кандидаты, доцент

Карагозуева Г. Ж.

14 декабрь 2024 жыл

Г. Ж.Карагозуеванын койгон кол белгисин тастыктайм.

